

Stockholm den 12 juni 2024

Stockholms tingsrätt
Box 8307
104 20 Stockholm

Ansökan om stämning

Kärande:

1. Karin Brodin, [REDACTED]
2. Pär Brodin, [REDACTED]

[REDACTED]

Ombud:

Juristerna Fredrik Thorslund,
Alexander Ottosson, Elmer Jonstoj Berg
och Maxim del Río Diaz

Centrum för rättvisa
Box 2215, 103 15 Stockholm

fredrik.thorslund@centrumforrattvisa.se
alexander.ottosson@centrumforrattvisa.se
elmer.jonstoj.berg@centrumforrattvisa.se
maxim.delriodiaz@centrumforrattvisa.se

Svarande:

Staten genom Justitiekanslern
Box 2308, 103 17 Stockholm

Forum:

10 kap. 2 § rättegångsbalken

Saken:

Skadestånd

Innehållsförteckning

1	Yrkanden	4
2	Vad målet handlar om.....	4
3	Grunder	8
4	Bakgrund	10
4.1	Skogsstyrelsen inleder en tidsbegränsad försöksverksamhet med att kartlägga värdefulla biotoper.....	10
4.2	Skogsstyrelsens nyckelbiotopsregistrering återupptas – och upphör återigen.....	12
4.3	Nyckelbiotopsregistreringarnas konsekvenser för enskilda skogsägare	14
4.4	Skogsstyrelsen registrerar nyckelbiotoper på Karin och Pär Brodins gård	17
4.5	Skogsstyrelsen registrerar ytterligare en nyckelbiotop på gården	18
4.6	Karin och Pär Brodins skog drabbas av skadeinsekten granbarkborre och Skogsstyrelsen lämnar anvisningar om vilka åtgärder som får vidtas i nyckelbiotopsområdena.....	20
4.7	Karin och Pär Brodin överklagar nyckelbiotopsregistreringarna på och 	21
4.8	Skogsstyrelsen slutar avregistrera nyckelbiotoper med anledning av Högsta förvaltningsdomstolens avgörande.....	23

5	Staten har överträtt makarna Brodins egendomsskydd	24
5.1	Prövningsordningen enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen.....	24
5.2	Nyckelbiotopsregistreringarna har inneburit inskränkningar av makarna Brodins egendomsskydd.....	25
5.3	Nyckelbiotopsregistreringarna har saknat stöd i lag.....	28
5.4	Nyckelbiotopsregistreringarna utgör en överträdelse av makarna Brodins egendomsskydd.....	29
6	Staten har överträtt makarna Brodins rätt till domstolsprövning	30
7	Staten har överträtt makarna Brodins rätt till ett effektivt rättsmedel .	31
8	Makarna Brodin har rätt till 60 000 kronor var i ideellt skadestånd....	33
9	Preliminär bevisuppgift	34
9.1	Muntlig bevisning.....	34
9.2	Skriftlig bevisning	35
	Förteckning över bilagor	36

1 YRKANDEN

- 1.1 Karin Brodin och Pär Brodin yrkar att tingsrätten ska förplikta staten att till var och en av dem betala 60 000 kronor jämte ränta på beloppet enligt 4 § fjärde stycket och 6 § första stycket räntelagen (1975:635) från dagen för delgivning av stämmningsansökan till dess att betalning sker.
- 1.2 Karin Brodin och Pär Brodin yrkar ersättning för sina rättegångskostnader med ett belopp som kommer att anges senare.

2 VAD MÅLET HANDLAR OM

- 2.1 Mellan 1990 och 2021 har Skogsstyrelsen, som en del av sitt tillsynsuppdrag på skogsvårdsområdet, inventerat och registrerat så kallade ”nyckelbiotoper” i skogsområden runt om i landet. Verksamheten syftade till att öka kunskaperna om mindre men betydelsefulla biotoper som kunde inhysa sällsynta växt- eller djurarter. Skogsstyrelsens inventeringar och registreringar var inte tänkta att ge upphov till några ingripande konsekvenser för den enskilda skogsägaren och verksamheten lagreglerades aldrig.
- 2.2 Över tid kom verksamheten att få större konsekvenser för enskilda skogsägare än vad som ursprungligen var tanken. Bland annat etablerades privata certifieringssystem på timmermarknaden vars regler gjorde det nästintill omöjligt att sälja virke från ett område som Skogsstyrelsen registrerat som nyckelbiotop. Problematiken gav upphov till omfattande diskussioner under 2010-talet. I en debattartikel 2017 konstaterade Skogsstyrelsens generaldirektör att myndigheten inte längre kunde ”låtsas som att en klassificering av en skog som nyckelbiotop fortfarande endast

är ett inventeringsresultat till stöd för skogsägarens planering”, utan att registreringarna i praktiken ”blivit liktydigt med stopp för avverkning” (se Debattartikel i Dagens Nyheter den 10 mars 2017, *Vi pausar inventeringen av nyckelbiotoper i nordväst*, [bilaga 1](#)).

2.3 Efter att enskilda skogsägare överklagat Skogsstyrelsens nyckelbiotopsregistreringar och förvaltningsdomstolar runt om i landet i ett tiotal avgöranden upphävt dessa med hänvisning till att registreringarna utgjorde överklagbara förvaltningsbeslut som saknade stöd i lag, valde Skogsstyrelsen att upphöra med registreringarna år 2021. Strax dessförinnan hade också en statlig utredning konstaterat att Skogsstyrelsen borde upphöra med att inventera och registrera nyckelbiotoper, eftersom verksamheten saknade tillräckligt stöd i lag. Utredningen konstaterade ”att det inte är lämpligt att myndigheten fortsätter att bedriva denna typ av ärendehandläggning utan ett uttryckligt stöd i lag eller förordning” och att det inte fanns skäl ”att i efterhand tillskapa ett stöd i rättsordningen för verksamheten om det inte är motiverat av ett tydligt behov” (se SOU 2020:73 s. 736).

2.4 Kärändena, Karin och Pär Brodin (makarna Brodin), äger gården Gården innefattar ett mindre skogsbestånd om cirka 32 hektar. Sedan år 1995 har Skogsstyrelsen registrerat cirka 80 procent av skogsbeståndet på gården som nyckelbiotopsområden.

2.5 År 2019 blev det på grund av ett granbarkborreangrepp aktuellt med avverkningar i nyckelbiotoperna. Vid ett samrådsförfarande intog Skogsstyrelsen ståndpunkten att naturvärdena, trots insektsangreppen, var sådana att områdena borde lämnas helt orörda.

- 2.6 Nyckelbiotopsregistreringarna gjorde det omöjligt att sköta om skogen. Makarna Brodin överklagade därför två av nyckelbiotopsregistreringarna till Förvaltningsrätten i Linköping och yrkade att de skulle upphävas. Som stöd för sin talan anförde de att registreringarna utgjorde en överträdelse av deras egendoms- skydd bland annat då registreringarna saknade stöd i lag.
- 2.7 Såväl Förvaltningsrätten i Linköping som Kammarrätten i Jönköping bedömde att nyckelbiotopsregistreringarna, till följd av deras påtagliga ekonomiska konsekvenser för makarna Brodin, utgjorde överklagbara förvaltningsbeslut. Vidare bedömde båda domstolarna att registreringarna saknat stöd i rättsordningen och de därmed skulle upphävas. Skogsstyrelsen överklagade kammar- rättens dom till Högsta förvaltningsdomstolen, som meddelade prövningstillstånd. Frågan i Högsta förvaltningsdomstolen var om Skogsstyrelsens registrering av en nyckelbiotop utgör ett förvaltningsbeslut som får överklagas.
- 2.8 Högsta förvaltningsdomstolen beslutade den 4 januari 2024 att undanröja underrätternas domar och avvisa makarna Brodins överklagande (se HFD 2024 ref. 1, [bilaga 2](#)). Högsta förvaltnings- domstolen fann att registreringarna utgjorde *förvaltningsbeslut*, men att de *inte var överklagbara* enligt de allmänna regler för överklagbarhet som har utvecklats i svensk förvaltningsrättslig praxis och som kommer till uttryck i 41 § förvaltningslagen (2017:900). Högsta förvaltningsdomstolen nådde den slutsatsen efter att ha bedömt att registreringarnas faktiska verkan, det vill säga att makarna Brodin hindrades från att sälja sitt virke, inte kunde tillmätas någon betydelse för frågan om överklagbarhet. Högsta förvaltningsdomstolen berörde dock varken makarna

Brodins egendomsskydd eller deras rätt till domstolsprövning enligt Europakonventionen.

- 2.9 Trots att nyckelbiotopsregistreringar i både domstolsavgöranden och statliga utredningar ansetts utgöra olagliga beslut har Skogsstyrelsen med hänvisning till HFD 2024 ref. 1 beslutat att inte längre avregistrera nyckelbiotoper på skogsägares begäran.
- 2.10 Målet i tingsrätten rör nu två centrala frågor, som båda kokar ner till om Högsta förvaltningsdomstolen gjorde fel när den avvisade makarna Brodins överklagande utan att beakta Europakonventionens krav:

Fråga 1: Artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen kräver att inskränkningar i enskildas egendomsskydd sker med stöd i lag. Nyckelbiotopsregistreringarna utgör sådana inskränkningar. Skogsstyrelsen hänvisar till en budgetpost i myndighetens regleringsbrev som stöd för inskränkningarna. Utgör budgetposten ett tillräckligt lagstöd eller har staten överträtt makarna Brodins egendomsskydd?

Fråga 2: Artikel 6 i Europakonventionen ger enskilda en rätt till domstolsprövning i frågor som har en direkt påverkan på deras civila rättigheter. Nyckelbiotopsregistreringarna får en negativ påverkan på skogens marknadsvärde och begränsar möjligheterna att fritt föfoga över den. Har staten överträtt makarna Brodins rätt till domstolsprövning genom att inte möjliggöra en prövning av nyckelbiotopsregistreringarna?

- 2.11 Makarna Brodins uppfattning är att staten har överträtt deras egendomsskydd eftersom Skogsstyrelsens registreringar av nyckelbiotoper på deras fastigheter har inneburit inskränkningar i

deras egendomsskydd som saknat stöd i lag. Staten har även överträtt deras rätt till domstolsprövning eftersom Högsta förvaltningsdomstolen felaktigt har avvisat deras överklagande trots att de haft rätt till en sådan prövning enligt artikel 6 i Europakonventionen. Staten är till följd av detta skyldig att ersätta makarna Brodin för den ideella skada som överträdelserna har medfört, med det belopp som angetts ovan och på de grunder som anges nedan.

3 GRUNDER

3.1 År 1995 respektive 2016 fattade Skogsstyrelsen beslut om att registrera två nyckelbiotoper på fastigheterna [REDACTED] och [REDACTED], som ägs av Karin och Pär Brodin. Registreringarna skedde enligt följande:

- (i) I april 1995 registrerades nyckelbiotopen N [REDACTED]-1995, omfattande 4,6 hektar av fastigheten [REDACTED].
- (ii) Den 22 september 2016 registrerades nyckelbiotopen N [REDACTED]-2016, omfattande 8,9 hektar av [REDACTED] samt ytterligare 0,7 hektar av [REDACTED].

3.2 Skogsstyrelsens beslut att registrera nyckelbiotoper har inneburit inskränkningar i makarna Brodins egendomsskydd enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen.

3.3 Inskränkningarna utgörs av att deras möjligheter att förfoga över de registrerade områdena har begränsats. Begränsningarna har dels bestått i att makarna har blivit straffrättsligt förhindrade att förfoga fritt över den registrerade marken utan att först samråda med Skogsstyrelsen; dels att registreringarna har lagts till grund

för särskilda anvisningar från Skogsstyrelsen om hur skogen får brukas, vilket har försvårat för makarna att sköta om skogen; och *dels* att registreringarna försvårat för makarna att sälja virke från de registrerade skogsområdena och minskat fastigheternas värde.

- 3.4 Skogsstyrelsens beslut om att registrera nyckelbiotoperna på fastigheterna har saknat stöd i lag i den mening som avses i artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen.
- 3.5 Genom att *dels* upprätthålla nyckelbiotopsregistreringen N [REDACTED]-1995 på fastigheten [REDACTED] under den tid Karin och Pär Brodin ägt fastigheten, samt *dels* inrätta och upprätthålla nyckelbiotopsregistreringen N [REDACTED]-2016 på fastigheterna [REDACTED] och [REDACTED], har staten överträtt Karin och Pär Brodins egendomsskydd enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen.
- 3.6 Den 2 juli 2020 överklagade makarna Brodin besluten om att registrera de två nyckelbiotoperna till förvaltningsdomstol. Överklagandet skedde mot bakgrund av att det föreligger tvist om registreringarnas giltighet och tillåtlighet i förhållande till bland annat Karin och Pär Brodins egendomsskydd enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen.
- 3.7 Den 4 januari 2024 avvisade Högsta förvaltningsdomstolen överklagandet. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att besluten inte var möjliga att överklaga enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer.
- 3.8 Eftersom det har förelagat en reell och seriös tvist vars utfall haft en direkt påverkan på Karin och Pär Brodins egendomsskydd har

makarna enligt artikel 6.1 i Europakonventionen haft en rätt till domstolsprövning.

- 3.9 Genom att inte ha möjliggjort för Karin och Pär Brodin att få nyckelbiotopsregistreringarna prövade i domstol har staten överträtt Karin och Pär Brodins rätt till domstolsprövning enligt artikel 6.1 i Europakonventionen. I vart fall har staten överträtt Karin och Pär Brodins rätt till effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen, genom att inte tillhandahålla ett rättsmedel som kunnat undanröja nyckelbiotopsregistreringarna.
- 3.10 Överträdelserna av makarna Brodins egendomsskydd och rätt till domstolsprövning enligt Europakonventionen medför ersättningskyldighet för staten för sådan ideell skada som avses i 3 kap. 4 § första stycket 2 skadeståndslagen. Skadestånd är nödvändigt för att gottgöra överträdelserna.
- 3.11 Karin och Pär Brodin har rätt till ideellt skadestånd med 60 000 kronor vardera. Beloppet är skäligt med hänsyn till överträdelsernas art och omständigheterna i övrigt.

4 BAKGRUND

4.1 Skogsstyrelsen inleder en tidsbegränsad försöksverksamhet med att kartlägga värdefulla biotoper

- 4.1.1 Målet har sin bakgrund i det system för kartläggning av särskilt värdefulla biotoper som Skogsstyrelsen upprättade under 1990-talet. Innan makarna Brodin utvecklar de omständigheter i målet som berör dem personligen följer därför en beskrivning av

systemet med nyckelbiotopsregistreringar och systemets utveckling över tid.

- 4.1.2 I budgetpropositionen för år 1990 identifierade regeringen en kunskapslucka i fråga om små, värdefulla biotoper som hyser sällsynta växt- eller djurarter. I syfte att öka kunskapsunderlaget gav regeringen Skogsstyrelsen resurser för en ”försöksverksamhet” med inventering av sådana mindre biotoper (se prop. 1989/90:100 bilaga 11 s. 36). De inventerade områdena fick namnet ”nyckelbiotoper”. En nyckelbiotop definieras av Skogsstyrelsen som ett skogsområde som från en samlad bedömning av biotopens struktur, artinnehåll, historik och fysiska miljö har mycket stor betydelse för skogens flora och fauna, där det finns eller kan förväntas finnas rödlistade arter (se exempelvis HFD 2024 ref. 1 p. 2). Skogsstyrelsens kartläggning av nyckelbiotoper gick till på så sätt att en inventerare vid ett fältbesök bedömde naturvärdena i skogen enligt vissa förbestämda kriterier.
- 4.1.3 Efter två års försöksverksamhet avsattes medel för att låta Skogsstyrelsen slutföra nyckelbiotopsinventeringen inom fyra år (se prop. 1992/93:226 s. 73–75). Under åren 1993–1998 genomfördes en fullskalig inventering av nyckelbiotoper i hela landet på småskogsbrukets marker. Inventeringen gjordes i enlighet med en uppdragsbeskrivning i myndighetens regleringsbrev tillsammans med en budgetpost för genomförandet (se Regleringsbrev för budgetåret 1993/94 avseende anslag inom Jordbruksdepartementets verksamhetsområde, s. 19 och 24, [bilaga 3](#)).
- 4.1.4 År 1999 skapade Skogsstyrelsen den digitala karttjänsten Skogens pärlor, där registrerade nyckelbiotoper redovisades offentligt (se E-post från Skogsstyrelsen med information om

karttjänsten Skogens pärlor den 26 maj 2024, [bilaga 4](#), och Skärmdump av karttjänsten Skogens pärlor den 3 juni 2024, [bilaga 5](#)).

4.2 Skogsstyrelsens nyckelbiotopsregistrering återupptas – och upphör återigen

4.2.1 Trots regeringens planer på att slutföra inventeringen under den angivna fyraårsperioden visade en kontrollinventering från Skogsstyrelsen år 2000 att det sannolikt fanns cirka fem gånger fler nyckelbiotoper än vad som var känt från de föregående inventeringarna (se Skogsstyrelsens meddelande 3 – 2001, *Kontrollinventering av nyckelbiotoper år 2000*, s. 2, [bilaga 6](#)).

Skogsstyrelsen genomförde därför ytterligare rikstäckande nyckelbiotopsinventeringar under åren 2001–2006.

4.2.2 Efter 2006 har ingen större systematisk nyckelbiotopsinventering utförts. Skogsstyrelsen fortsatte dock att registrera nyckelbiotoper som identifierats i samband med fältbesök före avverkning och inom ramen för andra av Skogsstyrelsens verksamheter fram till december 2021. (Se HFD 2024 ref. 1 p. 5 och 7.) Som rättsligt stöd för inventeringarna under perioden 2001–2016 har Skogsstyrelsen hänvisat till en särskild anslagspost i varje års regleringsbrev (se bland annat Regleringsbrev för budgetåret 1993/94 avseende anslag inom Jordbruksdepartementets verksamhetsområde, bilaga 3 och Regleringsbrev för Skogsstyrelsen budgetåret 2016, [bilaga 7](#)).

4.2.3 År 2017 beslutade Skogsstyrelsen självmant att pausa inventeringen av nyckelbiotoper i stora delar av nordvästra Sverige. Anledningen var att metodiken för inventeringen inte

ansågs tillräckligt väl anpassad för förhållandena i nordvästra Sverige, men också det faktum att nyckelbiotopsregistreringarna över tid kommit att få större konsekvenser för enskilda skogsägare än vad som avsetts då verksamheten först inleddes (se vidare nedan avsnitt 4.3). I en debattartikel i Dagens Nyheter den 10 mars 2017 skrev Skogsstyrelsens generaldirektör [REDACTED] [REDACTED] (se Debattartikel i Dagens Nyheter den 10 mars 2017, *Vi pausar inventeringen av nyckelbiotoper i nordväst*, bilaga 1):

Att Skogsstyrelsen klassificerat en skog som nyckelbiotop ger visserligen inte någon formell skyddsstatus, men i praktiken har en klassificering som nyckelbiotop blivit liktydigt med stopp för avverkning. Det var aldrig syftet när begreppet lanserades. [...]

Den utveckling som skett kring begreppets praktiska innebörd gör samtidigt att myndigheten inte heller kan låtsas som att en klassificering av en skog som nyckelbiotop fortfarande endast är ett inventeringsresultat till stöd för skogsägarens planering.

- 4.2.4 År 2018 uppdrog regeringen åt Skogsstyrelsen att genomföra en ny landsomfattande inventering av nyckelbiotoper under en tioårsperiod (Se Regeringsbeslut den 17 maj 2018, *Uppdrag att genomföra en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper*, dnr N2018/03141/SK m.fl., bilaga 8). Uppdraget avbröts dock kort därpå, efter att ett antal riksdagspartier i det så kallade Januariavtalet 2019 kommit överens om att någon ytterligare systematisk nyckelbiotopsinventering inte skulle ske (se Januariavtalet den 11 januari 2019 p. 26, *Värna och stärk den privata äganderätten till skogen*, bilaga 9). Uppdraget avvecklades formellt i juni 2019 (se Regeringsbeslut den 27 juni 2019, *Uppdrag att avveckla den utökade nyckelbiotopsregistreringen*, dnr N2019/02259/SMF, bilaga 10).
- 4.2.5 Den 21 december 2021 konstaterade Skogsstyrelsen att rättsläget var oklart när det gäller i) om registreringar av nyckelbiotoper är

att betrakta som förvaltningsbeslut; ii) om besluten i så fall är överklagbara; och iii) om det i så fall finns rättsligt stöd för att fatta sådana beslut. Mot den bakgrunden beslutade Skogsstyrelsen att registreringen av nya nyckelbiotoper helt skulle upphöra och att nyckelbiotoper som registrerats från och med den 27 juni 2019 skulle avregistreras på markägarens begäran. (Se Skogsstyrelsens beslut den 21 december 2021, dnr 2021/4802, [bilaga 11.](#))

4.3 Nyckelbiotopsregistreringarnas konsekvenser för enskilda skogsägare

4.3.1 Nyckelbiotopsregistreringar får i allmänhet tre huvudsakliga konsekvenser för den berörda skogsägaren. *För det första* medför en registrering att skogsägarens möjligheter att sälja sitt virke begränsas. Detta påverkar i sin tur skogsbrukets lönsamhet och fastighetens marknadsvärde. *För det andra* medför en registrering att skogsägaren är straffrättsligt förhindrad att förfoga fritt över den registrerade marken utan att först samråda med Skogsstyrelsen. *För det tredje* kan denna samrådsplikt i sin tur leda till begränsande anvisningar från Skogsstyrelsen till skogsägaren om hur skogen får brukas. Konsekvenserna utvecklas i det följande.

4.3.2 Begränsningarna i möjligheten att sälja virke från en nyckelbiotopsregistrerad skog är en följd av de privata certifieringsystem som etablerades i Sverige i början av 2000-talet. Certifieringsorganen – *Forest Stewardship Council* (FSC) och *Programme for the Endorsement of Forest Certification* (PEFC) – certifierar skogsägare och licenserar aktörer i skogsindustrin som åtar sig att följa särskilda regelverk för hållbart skogsbruk

(se SOU 2020:73 s. 145–147, där de två certifieringsorganen beskrivs översiktligt).

- 4.3.3 Enligt båda certifieringsorganens regelverk är handel med virkesprodukter som kan härstamma från nyckelbiotoper i princip förbjudet. Certifieringsorganen använder sig av Skogsstyrelsens offentliga register och kontrollerar att skogsägare och andra aktörer inte befattar sig med virke från registrerade nyckelbiotopsområden. En registrering kan därför få den effekten att en skogsägare inte kan sälja sitt virke från en avverkning. Nyckelbiotopsregistrerade skogsområden saknar därmed i praktiken avkastningsvärde. (Se SOU 2020:73 s. 693–695, där utredningen konstaterar att det inte går att få lönsamhet i en avverkning av nyckelbiotopsregistrerade områden, oavsett om något formellt förbud att avverka har meddelats eller inte. Se även HFD 2024 ref. 1 p. 29.)
- 4.3.4 En nyckelbiotopsregistrering utlöser också en straffsanktionerad samrådsplikt med Skogsstyrelsen inför avverkningar och andra skogsbruksåtgärder i nyckelbiotopsområdet. Inom ramen för sådana samråd lämnar Skogsstyrelsen inte sällan anvisningar till markägaren om hur marken får brukas och om förutsättningarna för att vida åtgärder i området. Samrådsskyldigheten följer av Skogsstyrelsens egna föreskrifter (SKSFS 2013:3). En statlig utredning från 2020 fann att Skogsstyrelsens föreskrifter om samrådsplikt saknat stöd i myndighetens bemyndigande och att föreskriften borde upphävas. (Se SOU 2020:73 s. 702–707, där det framgår att även Skogsstyrelsens rättsenhet bekräftat att föreskriften i denna del förefaller överskrida myndighetens bemyndigande.)

- 4.3.5 På grund av dessa konsekvenser har en mängd berörda skogsägare under åren överklagat Skogsstyrelsens beslut att registrera nyckelbiotoper till förvaltningsdomstol. Utgången av rättsprocesserna har varierat.
- 4.3.6 I 27 av totalt 43 avgöranden rörande registreringar av nyckelbiotoper under perioden 2016 till 2023 bedömde förvaltningsdomstolarna att registreringarna hade sådana effekter att de skulle anses utgöra överklagbara förvaltningsbeslut. Den 11 mars 2022 konstaterade till exempel Förvaltningsrätten i Göteborg (mål nr 519-22) att "[d]et finns en direkt kausalitet mellan Skogsstyrelsens inventering och dokumentation av en nyckelbiotop i ett register och den enskildes ekonomiska skada". Den 10 juni 2021 bedömde Förvaltningsrätten i Härnösand (mål nr 5432-19) att en "[r]egistrering av nyckelbiotoper innebär långtgående inskränkningar i brukandet för skogsägare vilka får orimliga ekonomiska konsekvenser". Kammarrätten i Stockholm konstaterade i sin tur den 16 juni 2023 (mål nr 1906-23), att det står klart "att registreringarna i praktiken leder till påtagliga ekonomiska konsekvenser för skogsägaren som denne svårligen kan undanröja på något annat sätt än att angripa Skogsstyrelsens beslut att registrera en nyckelbiotop".
- 4.3.7 Gällande frågan om Skogsstyrelsen haft lagstöd för registreringarna fann domstolarna, i 16 av 22 fall där målet prövades i sak, att Skogsstyrelsen saknat stöd i rättsordningen för registreringsbesluten. Bland annat konstaterade Förvaltningsrätten i Malmö den 24 februari 2020 (mål nr 9753-19) att det "inte [går] att komma ifrån att den ärendehandläggning som Skogsstyrelsen ägnar sig åt i fråga om registrering av nyckel-

biotoper innebär ett sådant ingrepp i den enskildes äganderätt att dess maktutövning, enligt regeringsformens bestämmelser, kräver stöd i lag, förordning eller efter delegation myndighetsföreskrift”, vilket enligt förvaltningsrättens bedömning saknades. I ett avgörande den 23 juni 2021 (mål nr 7503-20) konstaterade Kammarrätten i Stockholm att ”[d]e bestämmelser som Skogsstyrelsen hänvisar till i förordningen med instruktion för Skogsstyrelsen [...] är allt för ospecifika för att utgöra ett rättsligt stöd för Skogsstyrelsens beslut att registrera en nyckelbiotop” och att ”Skogsstyrelsen inte heller på någon annan grund haft stöd i förordningen för att fatta det överklagade beslutet”. (Se Förteckning över rättsfall gällande nyckelbiotopsregistreringar, bilaga 12.)

4.4 Skogsstyrelsen registrerar nyckelbiotoper på Karin och Pär Brodins gård

- 4.4.1 Makarna Brodin äger gården [REDACTED]. Gården omfattar fyra fastigheter: [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] och [REDACTED].
- 4.4.2 [REDACTED] ägs av Karin Brodin ensam och förvärvades som gåva från hennes föräldrar 2015. De resterande fastigheterna ägs gemensamt av makarna och förvärvades som gåva från Karin Brodins föräldrar 2019. Sammanlagt är gården cirka 61 hektar stor och innefattar ett skogsbestånd om cirka 32 hektar.
- 4.4.3 När makarna förvärvade gården hade Skogsstyrelsen redan registrerat tre nyckelbiotoper där (jfr kartbild nedan samt se Nyckelbiotop N [REDACTED]-1995, bilaga 13, Nyckelbiotop N [REDACTED]-1995, bilaga 14, och Nyckelbiotop N [REDACTED]-1995, bilaga 15). Registreringarna gjordes år 1995 och avsåg fastigheterna [REDACTED].

██████████ och ██████████. 1995 års registreringar omfattar ungefär hälften av makarnas skogsbestånd.

- 4.4.4 Två av dessa områden (N ██████████-1995 och N ██████████-1995) skyddas idag som biotopskyddsområden samt med stöd av ett naturvårdsavtal. Områdesskydden upprättades i samarbete mellan Skogsstyrelsen Mälardalen och Karin Brodins föräldrar, som lämnade sitt samtycke till områdesskydden och erhöll ersättning för dem (se Överenskommelse om biotopskyddsområde på fastigheten ██████████ den 22 februari 1999, bilaga 16, Naturvårdsavtal avseende fastigheten ██████████ den 27 april 1999, bilaga 17, Överenskommelse om biotopskyddsområde på fastigheten ██████████ den 20 januari 2000, bilaga 18).
- 4.4.5 Den tredje nyckelbiotopen på fastigheten ██████████ (N ██████████-1995) har inte blivit föremål för något områdesskydd.

4.5 Skogsstyrelsen registrerar ytterligare en nyckelbiotop på gården

- 4.5.1 När Karin Brodin fick fastigheten ██████████ år 2015 hade makarna för avsikt att gallra delar av skogen på fastigheten ██████████. Gallringen var en del av makarnas ambition att skapa en levande gård med hållbart skogs- och jordbruk kombinerat med möjligheter till jakt, fiske och friluftsliv för lokalsamhället och allmänheten. Dessa delar av skogen var då inte registrerade som nyckelbiotoper.
- 4.5.2 Efter att det skogsbolag som makarna anlitat anmält den planerade skogsåtgärden till Skogsstyrelsen gjorde myndigheten ett fältbesök som resulterade i att en ny nyckelbiotop registrerades på fastigheten ██████████ i september 2016

(jfr kartbild nedan och se Nyckelbiotop N [redacted]-2016, [bilaga 19](#), samt Informationsbrev från Skogsstyrelsen angående ny nyckelbiotop den 22 september 2016, [bilaga 20](#)). I och med 2016 års registrering är cirka 80 procent av gårdens totala skogsareal nu registrerad som nyckelbiotopsområden.

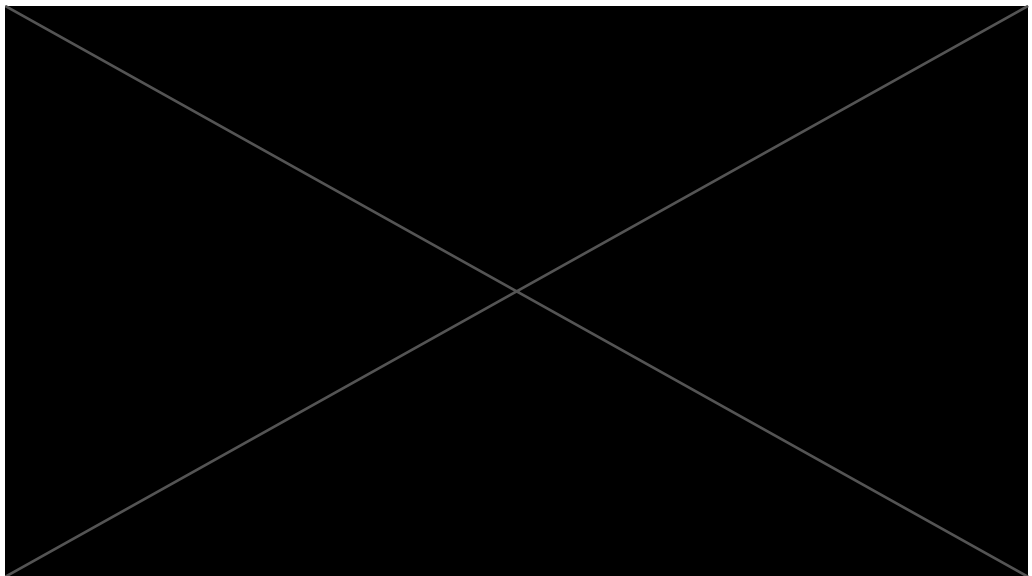

Illustration över makarnas gård med nyckelbiotoper markerade i rött

- 4.5.3 Två år senare återkom Skogsstyrelsen till makarna per e-post för att diskutera 2016 års registrering. Den ansvarige handläggaren vid myndigheten skrev att han var medveten om att ”er familj redan bidragit med flera formella skydd och att den registrerade biotopen innebär att i stort sett all er skog är registrerad”. Makarna Brodin erbjöds höra av sig för det fall att de var intresserade av att inrätta ett biotopskyddsområde eller ingå ett naturvårdsavtal avseende fastigheten [redacted]. (Se E-postkonversation mellan [redacted] vid Skogsstyrelsen och Karin Brodin den 10–11 april 2018, [bilaga 21](#).)
- 4.5.4 För makarna Brodin var dock inte den ekonomiska ersättningen som följer av naturvårdsavtal eller biotopskyddsområde av

intresse, de ville i stället behålla en viss förfoganderätt över skogen för att kunna underhålla den och gynna friluftsinressen. Efter att de svarat att de ville ”få bruka åtminstone 33 %” av den registrerade skogen avslutades dialogen utan att något formellt skydd kom till stånd.

4.6 Karin och Pär Brodins skog drabbas av skadeinsekten granbarkborre och Skogsstyrelsen lämnar anvisningar om vilka åtgärder som får vidtas i nyckelbiotopsområdena

- 4.6.1 Året därpå, sommaren 2019, drabbades makarna Brodins skog av granbarkborre, en skadeinsekt som angriper och dödar granträd.
- 4.6.2 I syfte att avvärja angreppet och skydda skogen gjorde makarna den 4 juni 2019 en anmälan om samråd till Skogsstyrelsen för att diskutera olika åtgärder för att bekämpa angreppet. Under samrådet nåddes ingen enighet mellan makarna Brodin och Skogsstyrelsen om hur angreppet borde hanteras. Skogsstyrelsen återkom därför den 27 juni 2019 med ett brev till makarna Brodin där myndigheten lämnade anvisningar om hur angreppet enligt myndighetens bedömning borde hanteras.
- 4.6.3 I brevet, som hänvisade till nyckelbiotopsregistreringarna på fastigheterna, angav Skogsstyrelsen att myndighetens ståndpunkt var att ”befintliga naturvärden gynnas lämpligast genom att området lämnas helt orört”. Enligt myndigheten fanns det dock ”möjlighet att under 2019 tillämpa metoden Sök- och plock, som innebär avverkning och utforsling av nyangripen gran med pågående angrepp under 2019”. Möjligheten förenades med följande riktlinjer (se Skogsstyrelsens ställningstagande den

27 juni 2019 efter samråd gällande åtgärder på fastigheterna [REDACTED]
[REDACTED], [REDACTED] och [REDACTED], bilaga 22):

Skogsstyrelsen anser att inom nyckelbiotopen lämnas:

- all gran som inte angripits av granbarkborre
- all död ved av gran i olika nedbrytningsgrad i form av stående, liggande och som högstubbar inklusive granar som angreps under 2018, då man annars riskerar att döda granbarkborrens naturliga fiender ex rovinsekter.
- all död ved av andra träslag än gran
- all tall och lövträd
- all underväxt av träd och buskar

Inom nyckelbiotopen undviks skador på mark och vatten.

4.6.4 Makarna Brodin bedömde att de metoder som kunde uppfylla Skogsstyrelsens krav inte skulle gå att genomföra utan oskäliga kostnader, särskilt då de bedömde att det inte var möjligt att använda vanliga skogsmaskiner för bortforsling av angripna träd utan risk för att skada marken. De uppfattade att Skogsstyrelsens anvisningar i praktiken skulle fordra bortforsling av fällda träd med helikopter, vilket de inte hade möjlighet att bekosta. Granbarkborreangreppet fick därför fortgå så gott som obesvarat.

4.6.5 I dag uppskattar makarna Brodin att uppemot 80 procent av granbeståndet har dött till följd av angreppet.

4.7 **Karin och Pär Brodin överklagar nyckelbiotopsregistreringarna på [REDACTED] och [REDACTED]**

4.7.1 Mot bakgrund av att flera förvaltningsdomstolar upphävt Skogsstyrelsens nyckelbiotopsregistreringar för att de saknat stöd i lag, bestämde sig makarna Brodin för att försöka få till en rättslig prövning av registreringarna på deras fastigheter. Den 2 juli 2020 överklagade makarna nyckelbiotopsregistreringarna N [REDACTED]-1995

och N [REDACTED]-2016 på fastigheterna [REDACTED] och [REDACTED] [REDACTED] (se Överklagande till förvaltningsrätten den 2 juli 2020, bilaga 23). Makarna argumenterade bland annat för att besluten om nyckelbiotopsregistreringarna innebar en överträdelse av deras egendomsskydd enligt Europakonventionen.

- 4.7.2 Den 16 november 2021 bedömde Förvaltningsrätten i Linköping att nyckelbiotopsregistreringarna på makarna Brodins fastigheter hade en sådan handlingsdirigerande och påvisbar effekt att de utgjorde överklagbara förvaltningsbeslut. Vidare fann förvaltningsrätten att Skogsstyrelsen saknat stöd i rättsordningen när den registrerat nyckelbiotoperna och undanröjde därför registreringarna (se Förvaltningsrätten i Linköpings dom den 16 november 2021 i mål nr 6136-20, bilaga 24).
- 4.7.3 Efter att Skogsstyrelsen överklagat förvaltningsrättens dom gjorde Kammarrätten i Jönköping den 7 december 2022 samma bedömning som förvaltningsrätten. Med hänsyn till de ingripande konsekvenserna som registreringarna medfört för makarna Brodin fann Kammarrätten att Skogsstyrelsen saknat tillräckligt författningsstöd för besluten. Kammarrätten fastställde därför förvaltningsrättens dom (se Kammarrätten i Jönköpings dom den 7 december 2022 i mål nr 4139-21 bilaga 25).
- 4.7.4 Högsta förvaltningsdomstolen, som gav prövningstillstånd i målet efter överklagande från Skogsstyrelsen, konstaterade att nyckelbiotopsregistreringarna har en handlingsdirigerande effekt och att de därmed utgör *förvaltningsbeslut*. Däremot fann domstolen att Skogsstyrelsen ”inte haft något ansvar för eller annars varit inblandad i införandet eller utformningen av certifierings-systemen” och att ”[d]et förhållandet att en registrering kan leda

till att en markägare får avsättningsproblem kan därför inte tillmätas någon betydelse för frågan om det föreligger överklagbarhet enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer”. Domstolen bedömde följaktligen att ”ett beslut om att registrera en nyckelbiotop därmed inte [kan] anses utgöra ett beslut som är av en sådan karaktär att det är överklagbart”. Högsta förvaltningsdomstolen avvisade alltså makarnas överklagande utan att ta ställning till frågan om det funnits stöd i lag för att registrera nyckelbiotoperna. (Se HFD 2024 ref. 1.)

4.8 Skogsstyrelsen slutar avregistrera nyckelbiotoper med anledning av Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

- 4.8.1 Med hänvisning till Högsta förvaltningsdomstolens avgörande i makarna Brodins fall, HFD 2024 ref. 1, har Skogsstyrelsen meddelat att myndigheten inte längre kommer att avregistrera nyckelbiotoper på skogsägares begäran och inte heller ta bort dem från karttjänsten Skogens pärlor.
- 4.8.2 Myndighetens uppfattning är att ”domen bör tolkas som att alla registreringar, oavsett när de registrerades, bör betraktas som icke överklagbara”. Registreringarna kommer även fortsättningsvis att användas vid myndighetens handläggning av ärenden, såsom vid avverkningsanmälningar. (Se Skogsstyrelsens pressmeddelande den 23 januari 2024, *Registrerade nyckelbiotoper kvar i karttjänsterna efter vägledande dom, bilaga 26.*)

5 STATEN HAR ÖVERTRÄTT MAKARNA BRODINS EGENDOMSSKYDD

5.1 Prövningsordningen enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen

5.1.1 Makarna Brodin gör gällande att Skogsstyrelsens nyckelbiotopsregistreringar N-████-1995 och N-████-2016 på fastigheterna ██████████ och ██████████ utgör inskränkningar av deras egendomsskydd som saknat stöd i lag. Registreringarna utgör därmed en överträdelse av deras egendomsskydd enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen.

5.1.2 Av artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen följer att varje fysisk och juridisk person ska ha rätt till skydd för sin egendom. Prövningen om det allmänna överträtt den enskildes egendomsskydd innefattar en bedömning i fyra led: i) om den enskildes egendomsskydd har inskränkts, ii) om inskränkningen haft stöd i lag, iii) om inskränkningen skett för ett allmänt intresse och iv) om inskränkningen varit proportionerlig. (Se *Beyeler v. Italy* [GC], no. 33202/96, §§ 107–114, ECHR 2000-I, där prövningsordningen framgår. Se även NJA 2013 s. 350 p. 11, där förutsättningarna för inskränkningar i egendomsskyddet anges.)

5.1.3 Eftersom makarna Brodins talan går ut på att de aktuella nyckelbiotopsregistreringar saknat stöd i lag kan prövningen i det här målet avgränsas till de första två bedömningsleden. Den första frågan som tingsrätten har att ta ställning till är följaktligen om nyckelbiotopsregistreringarna utgör inskränkningar i makarna Brodins egendomsskydd. Om en inskränkning i egendomsskyddet konstateras har tingsrätten att bedöma om inskränkningen har haft

stöd i lag. Om nyckelbiotopsregistreringarna anses utgöra inskränkningar i makarna Brodins egendomsskydd som saknat stöd i lag föreligger en överträdelse av artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen.

5.2 Nyckelbiotopsregistreringarna har inneburit inskränkningar av makarna Brodins egendomsskydd

5.2.1 Europadomstolen har konstaterat att en åtgärd som i praktiken och på ett mer påtagligt sätt påverkar någons möjlighet att förfoga över sin egendom utgör en inskränkning av egendomsskyddet (se t.ex. *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, 23 September 1982, § 60, Series A no. 52, där Europadomstolen uttalade att expropriationstillstånd utgjorde en inskränkning av egendomsskyddet även innan de hade verkställts eftersom de i praktiken påverkade klagandenas möjlighet att förfoga över sin egendom, se även *Chassagnou and Others v. France* [GC], nos. 25088/94 and 2 others, § 74, ECHR 1999-III, där Europadomstolen ansåg att klagandens skyldighet att tolerera att det förekom jakt på deras mark utgjorde en inskränkning eftersom det påverkade deras rätt att fritt förfoga över egendomen). Även åtgärder som påverkar marknadsvärdet på egendom har ansetts utgöra en inskränkning av egendomsskyddet (se t.ex. *Pannon Plakát Kft and Others v. Hungary*, no. 39859/14, §§ 42–44, 6 December 2022, där Europadomstolen fann att begränsningar i klagandens rätt att hyra ut ytor på reklamskyltar utgjorde en inskränkning av egendomsskyddet eftersom det hade en negativ påverkan på marknadsvärdet av reklamskyltarna).

- 5.2.2 Makarna Brodin gör gällande att nyckelbiotopsregistreringarna har haft tre konsekvenser för dem som innebär att nyckelbiotopsregistreringarna utgör inskränkningar i deras egendomsskydd.
- 5.2.3 *För det första* har nyckelbiotopsregistreringarna medfört en straffsanktionerad skyldighet för makarna Brodin att samråda med Skogsstyrelsen inför avverkningar och andra förfoganden över de registrerade skogsområdena.
- 5.2.4 Samrådsskyldigheten följer av 12 kap. 6 § miljöbalken och Skogsstyrelsens föreskrifter, som föreskriver samrådsplikt vid skogsbruksåtgärder i alla registrerade nyckelbiotoper (se 4 § första stycket, SKSFS 2013:3). Att obligatorisk samrådsplikt gäller framgick också av ett informationsbrev som Skogsstyrelsen skickade till Karin Brodin i samband med registreringen av 2016 års nyckelbiotop på fastigheten [REDACTED] (se bilaga 20). Samrådsskyldigheten är straffsanktionerad genom 29 kap. 4 § första stycket 1 g miljöbalken med upp till två års fängelse. Nyckelbiotopsregistreringarna har alltså, tillsammans med Skogsstyrelsens föreskrifter om samråd, inneburit att makarna Brodin är straffrättsligt förhindrade att förfoga fritt över den registrerade marken utan att först samråda med Skogsstyrelsen.
- 5.2.5 *För det andra* har nyckelbiotopsregistreringarna i makarna Brodins fall legat till grund för särskilda anvisningar från Skogsstyrelsen om hur skogen får brukas, vilket har försvårat för makarna att sköta om skogen och avvärja granbarkborreangreppet 2019 (se ovan avsnitt 4.6).
- 5.2.6 Anvisningarna har lämnats med stöd av 26 kap. 1 § miljöbalken och de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken samt skogsvårds-

lagen. De utgör närmast ett beslut om hur de allmänna hänsynsreglerna i lagen, enligt Skogsstyrelsens bedömning, ska tillämpas i makarna Brodins fall. (Se HFD 2020 ref. 12 p. 32–35 och RÅ 1996 ref. 43.) Högsta förvaltningsdomstolen har tidigare bedömt att denna sorts anvisningar ska anses vara av ”ingripande karaktär” och att det kan innebära ”en påverkan av någorlunda kvalificerat slag”, men att de inte går att överklaga eftersom de inte är ”ägnade att uppfattas som bindande”. (Se HFD 2020 ref. 12 p. 39–43.)

- 5.2.7 Makarna Brodin ifrågasätter inte att Skogsstyrelsens anvisningar kan ha skäl för sig ur naturvårdssynpunkt. I praktiken har anvisningarna dock fått påtagliga praktiska konsekvenser för dem. Makarna bedömde, som ovan nämnt, att Skogsstyrelsens anvisningar i praktiken skulle fordra bortforsling av fällda träd med helikopter, vilket de inte hade möjlighet att bekosta. Granbarkborreangreppet fick därför fortgå så gott som obesvarat.
- 5.2.8 *För det tredje* har nyckelbiotopsregistreringarna inneburit att makarna Brodin i praktiken inte längre kan sälja virke från de registrerade områdena.
- 5.2.9 I makarna Brodins fall har Skogsstyrelsen genom de två aktuella nyckelbiotopsregistreringarna klassificerat mer än 14 hektar av makarna Brodins skog som nyckelbiotoper. Registreringarna, som hålls tillgängliga för allmänheten genom den digitala karttjänsten Skogens pärlor, har fungerat som ”en röd flagga” för de marknadsutvecklade certifieringssystemen (se SOU 2020:73 s. 738) och inneburit att makarna inte kan sälja virke från skogen (se HFD 2024 ref. 1 p. 29–31, där Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att registreringarnas faktiska verkan är att makarna

Brodin får avsättningsproblem). Till följd därav har också fastigheterna, som huvudsakligen består av skog, förlorat stora delar av sina värden.

- 5.2.10 De konsekvenser som nyckelbiotopsregistreringarna har fått för makarna Brodin – den obligatoriska samrådsskyldigheten, de efterföljande anvisningarna från Skogsstyrelsen som begränsat deras möjligheter att sköta om skogen, och de försämrade möjligheterna att sälja virke från skogen – har i praktiken och på ett påtagligt sätt påverkat deras möjligheter att förfoga över sin egendom, inklusive att sälja den för marknadsmässig ersättning. Registreringarna har därmed inneburit inskränkningar i makarna Brodins egendomsskydd (jfr ovan punkt 5.2.1).
- 5.2.11 Inskränkningarna har pågått under hela den tid som registreringarna upprätthållits och fastigheterna varit i makarna Brodins ägo. Inskränkningarna har alltså pågått sedan 2016 då registreringen N [redacted]-2016 gjordes på fastigheten [redacted], respektive 2019 då makarna förvärvade fastigheten [redacted] som omfattas dels av registreringen N [redacted]-2016, dels av registreringen N [redacted]-1995. Inskränkningarna pågår alltjämt.

5.3 Nyckelbiotopsregistreringarna har saknat stöd i lag

- 5.3.1 Skogsstyrelsens verksamhet med nyckelbiotopsregistreringar har inte haft stöd i lag i den mening som avses i artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen. De rättsliga grunder som Skogsstyrelsen anfört till stöd för verksamheten uppfyller inte de legalitetskrav som följer av den svenska rättsordningen (se SOU 2020:73 s. 718–728, där utredningen varken finner stöd i lag, förordning eller de av Skogsstyrelsen angivna myndighets-

instruktionerna, regeringsuppdragen eller regleringsbrev för myndighetens inventering och registrering av nyckelbiotoper och där utredningen konstaterar att det inte ”i dag är förenligt med legalitetsprincipen att utföra den ärendehandläggning som en nyckelbiotopsinventering innebär”). De rättsliga grunderna uppfyller inte heller de krav som uppställs i Europadomstolens praxis, som innebär att lagstiftning som ligger till grund för inskränkningar i egendomsskyddet ska vara tillgängliga, precisa och förutsägbara för enskilda (se bl.a. *Špaček, s.r.o. v. the Czech Republic*, no. 26449/95, § 54, 9 November 1999 och *Vistiņš and Perepjolkins v. Latvia* [GC], no. 71243/01, §§ 95–97, 25 October 2012).

5.3.2 Det kan noteras att såväl förvaltningsrätten som kammarrätten i makarna Brodins fall bedömde att Skogsstyrelsens nyckelbiotopsregistreringar saknat tillräckligt stöd i rättsordningen. Högsta förvaltningsdomstolen kom aldrig att pröva frågan. Samma slutsats har dock dragits också av andra förvaltningsdomstolar och kammarrätter i 16 olika mål (se ovan avsnitt 4.3.7).

5.4 Nyckelbiotopsregistreringarna utgör en överträdelse av makarna Brodins egendomsskydd

5.4.1 Sammanfattningsvis har nyckelbiotopsregistreringarna haft tre konsekvenser för makarna Brodin som begränsat deras möjligheter att förfoga över skogen och därigenom inneburit att det skett inskränkningar i deras egendomsskydd: *dels* att makarna har blivit straffrättsligt förhindrade att förfoga fritt över den registrerade marken utan att först samråda med Skogsstyrelsen; *dels* att registreringarna har lagts till grund för särskilda anvisningar från Skogsstyrelsen om hur skogen får brukas, vilket

har försvårat för makarna att sköta om skogen; och *dels* att registreringarna i praktiken försämrat makarnas möjligheter att sälja virke från de registrerade skogsområdena.

- 5.4.2 Registreringarna har inte haft stöd i lag på det sätt som förutsätts enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen. Redan av det skälet föreligger en överträdelse av makarna Brodins egendomsskydd enligt samma bestämmelse.

6 STATEN HAR ÖVERTRÄTT MAKARNA BRODINS RÄTT TILL DOMSTOLSPRÖVNING

- 6.1 Makarna Brodin gör även gällande att staten har överträtt deras rätt till domstolsprövning enligt artikel 6.1 i Europakonventionen genom att inte möjliggöra en domstolsprövning av nyckelbiotopsregistreringarna på deras fastigheter.
- 6.2 Frågan om en enskild har rätt till domstolsprövning avgörs genom en prövning i fyra led. Prövningen avser om det i) föreligger en reell och seriös tvist, ii) vars utfall har en direkt påverkan på iii) en rättighet som har sin grund i den nationella rätten och som iv) är en civil rättighet (se t.ex. rättsfallen HFD 2019 ref. 43 p. 18–19, HFD 2019 ref. 10 p. 13–19, HFD 2016 ref. 41 s. 4 och, NJA 2013 s. 813 p. 7, Europadomstolens dom i målet *Regner v. the Czech Republic* [GC], no. 35289/11, § 99, 19 September 2017, samt Europarådets handbok *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, Right to a fair trial [civil limb]*, Europarådet, den 31 augusti 2023, s. 7–8, punkt 3 där denna prövningsordning framgår och utvecklas i mer detalj).

- 6.3 Det bör vara ostridigt att tvisten mellan makarna Brodin och Skogsstyrelsen avser en reell och seriös tvist och att egendomsskyddet är en civil rättighet med grund i den nationella rätten. Som makarna har redogjort för ovan har nyckelbiotopsregistreringarna haft en direkt påverkan på deras egendomsskydd eftersom registreringarna har begränsat deras möjligheter att förfoga över och sälja virke från skogen. De har därför haft rätt att få registreringarna prövade i domstol.
- 6.4 Eftersom Högsta förvaltningsdomstolen har avvisat makarna Brodins överklagande utan att beakta Europakonventionens krav har det saknats möjlighet att åstadkomma en domstolsprövning av nyckelbiotopsregistreringarna. Staten har därför överträtt deras rätt till domstolsprövning enligt artikel 6.1 i Europakonventionen.

7 STATEN HAR ÖVERTRÄTT MAKARNA BRODINS RÄTT TILL ETT EFFEKTIVT RÄTTSMEDEL

- 7.1.1 För det fall tingsrätten anser att staten inte har överträtt makarna Brodins rätt till domstolsprövning gör de i andra hand gällande att staten har överträtt deras rätt till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen.
- 7.1.2 Enligt artikel 13 i Europakonventionen har var och en, vars i konventionen angivna fri- och rättigheter har kränkts, rätt till tillgång till ett effektivt rättsmedel inför en nationell myndighet. Det krävs alltså inte för bestämmelsens tillämplighet att det skett en faktisk överträdelse av en konventionsskyddad rättighet, utan det är tillräckligt att någon *på rimliga grunder* kan påstå sig vara offer för ett brott mot konventionen. Det är vidare tillräckligt att påståendet om en konventionsöverträdelse framstår som rimligt

grundat vid första anblick (*prima facie*) för att artikel 13 ska aktualiseras. Den enskilde ska då ha tillgång till ett effektivt rättsmedel för att få sitt påstående prövat. Rättsmedlet ska vara ägnat att leda till rättelse och gottgörelse vid en konstaterad överträdelse. (Se t.ex. rättsfallen *Klass and Others v. Germany*, 6 September 1978, § 64, Series A no. 28 och *Silver and Others v. the United Kingdom*, 25 March 1983, § 113, Series A no. 61 samt Danelius m.fl., *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 6 uppl., 2023, s. 655 där dessa allmänna utgångspunkter framgår.)

- 7.1.3 Makarna Brodin kan på rimliga grunder påstå att deras egendomsskydd enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen har överträtts (se avsnitt 5 ovan där de redogör för statens överträdelse av deras egendomsskydd).
- 7.1.4 Inget av de andra rättsmedel som makarna Brodin har tillgång till skulle kunna leda till en ändring eller ett upphävande av det materiella innehållet i Skogsstyrelsens beslut. Förutom förvaltningsbesvär skulle de kunna göra en anmälan till Justitieombudsmannen, Justitiekanslern eller stämma Skogsstyrelsen i allmän domstol. Dessa rättsmedel skulle emellertid inte kunna leda till att överträdelsen upphör. De är därför inte effektiva (se t.ex. *Semikhvostov v. Russia*, no. 2689/12, § 68, 6 February 2014 där Europadomstolen konstaterade att ett effektivt rättsmedel måste kunna leda till att en pågående överträdelse avbryts).
- 7.1.5 Genom att inte möjliggöra för makarna Brodin att överklaga Skogsstyrelsens nyckelbiotopsregistreringar har staten överträtt deras rätt till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen.

8 MAKARNA BRODIN HAR RÄTT TILL 60 000 KRONOR VAR I IDEELLT SKADESTÅND

- 8.1 Makarna Brodins inställning är att de till följd av överträdelsena av deras egendomsskydd samt rätt till domstolsprövning eller effektiva rättsmedel har rätt till ideellt skadestånd om 60 000 kronor vardera.
- 8.2 Enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen ska staten ersätta bland annat ideell skada som har uppkommit till följd av en överträdelse av Europakonventionen, om det är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen. Av 5 kap. 8 § skadeståndslagen följer att ersättningen ska bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till överträdelsens art och omständigheterna i övrigt.
- 8.3 Vid bedömningen av överträdelsens art ska hänsyn tas till vilken rättighet som har överträtts och hur allvarlig överträdelsen har varit. Överträdelser som har pågått under en längre tid kan därför leda till ett högre skadestånd än mer momentana företeelser. Med omständigheter i övrigt avses hur överträdelsen typiskt sett upplevs av en person i den skadelidandes situation. Ersättningen avser att kompensera för negativa upplevelser och känslor som oro, frustration eller maktlöshet. (Se prop. 2017/18:7 s. 31 och 64 f.)
- 8.4 Makarna Brodins uppfattning är att det är nödvändigt att ge ut ett ideellt skadestånd för att gottgöra överträdelsen i deras fall och att skadeståndet ska bestämmas till 60 000 kronor för var och en av dem. Skälen för detta är följande.
- 8.5 Registreringarna avser stora delar av makarnas gård och har i praktiken hindrat makarna från att förvalta och skydda sin skog. Inskränkningarna i deras egendomsskydd har skett utan lagstöd

och makarna har inte fått en tillgång till en rättslig prövning. Omständigheterna är sådana att de har lett till starka känslor av oro, frustration och maktlöshet.

- 8.6 Med hänsyn till överträdelsens art och omständigheterna i övrigt, samt med hänsyn till att gottgörelsen med marginal ska uppfylla Europakonventionens krav, har makarna Brodin rätt till ersättning för ideell skada om 60 000 kronor vardera (jfr *Zander v. Sweden*, 25 November 1993, § 33 Series A no. 279-B, där klagandena tillerkändes 30 000 kronor var i ersättning för ideell skada till följd av en överträdelse av artikel 6, vilket motsvarar cirka 50 000 kronor i dagens penningvärde [förändringar i penningvärdet beaktas enligt *Practice Directions: Just Satisfaction Claims (Article 41 of the Convention)*, p. 14]; och *Paulet v. the United Kingdom*, no. 6219/08, § 73, 13 May 2014, där klaganden tillerkändes EUR 2000 för en överträdelse av de inneboende processuella garantierna i artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen).

9 PRELIMINÄR BEVISUPPGIFT

9.1 Muntlig bevisning

- 9.1.1 Partsförhör under sanningsförsäkran med *Karin Brodin* och *Pär Brodin*. De ska båda höras om gården och fastigheterna [REDACTED] [REDACTED] och [REDACTED], om kontakterna med Skogsstyrelsen i samband med nyckelbiotopsregistreringen 2016, om de efterföljande kontakterna med Skogsstyrelsen i samband med granbarkborreangreppet 2019 och om överklagandeprocessen som slutade med Högsta förvaltningsdomstolens dom i mål HFD 2024 ref. 1.

Förhören åberopas till styrkande av:

- *att* nyckelbiotopsregistreringarna i praktiken och på ett påtagligt sätt påverkat deras möjligheter att förfoga över och få marknadsmässig ersättning för de registrerade områdena, och
- *att* det begärda skadeståndet är skäligt med hänsyn till hur överträdelsen har påverkat dem.

9.2 Skriftlig bevisning

Karin och Pär Brodin avvaktar av processekonomiska skäl med att åberopa skriftlig bevisning till dess staten har avgett svaromål.

Som ovan,

Fredrik Thorslund

Alexander Ottosson

Elmer Jonstoj Berg

Maxim del Río Diaz

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

1. Debattartikel i Dagens Nyheter den 10 mars 2017, *Vi pausar inventeringen av nyckelbiotoper i nordväst*
2. HFD 2024 ref. 1
3. Regleringsbrev för budgetåret 1993-94 avseende anslag inom Jordbruksdepartementets verksamhetsområde
4. E-post från Skogsstyrelsen med information om karttjänsten Skogens pärlor den 26 maj 2024
5. Skärmdump av karttjänsten Skogens pärlor den 3 juni 2024
6. Skogsstyrelsens meddelande 3 – 2001 (utdrag), *Kontrollinventering av nyckelbiotoper år 2000*
7. Regleringsbrev för Skogsstyrelsen budgetåret 2016
8. Regeringsbeslut den 17 maj 2018, *Uppdrag att genomföra en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper*, dnr N2018/03141/SK m.fl.
9. Januariavtalet den 11 januari 2019 (utdrag)
10. Regeringsbeslut den 27 juni 2019, dnr N2019-02259-SMF
11. Skogsstyrelsens beslut den 21 december 2021, dnr 2021/4802
12. Förteckning över rättsfall gällande nyckelbiotopsregistreringar
13. Nyckelbiotop N -1995
14. Nyckelbiotop N -1995

15. Nyckelbiotop N [REDACTED]-1995
16. Överenskommelse om biotopskyddsområde på fastigheten [REDACTED]
[REDACTED] den 22 februari 1999
17. Naturvårdsavtal avseende fastigheten [REDACTED] den 27 april 1999
18. Överenskommelse om biotopskyddsområde på fastigheten [REDACTED]
[REDACTED] den 20 januari 2000
19. Nyckelbiotop N [REDACTED]-2016
20. Informationsbrev från Skogsstyrelsen angående ny nyckelbiotop den
22 september 2016
21. E-postkonversation mellan [REDACTED] vid Skogsstyrelsen och Karin
Brodin den 10–11 april 2018
22. Skogsstyrelsens ställningstagande den 27 juni 2019 efter samråd
gällande åtgärder på fastigheterna [REDACTED], [REDACTED]
och [REDACTED]
23. Överklagande till förvaltningsrätten den 2 juli 2020
24. Förvaltningsrätten i Linköpings dom den 16 november 2021 i
mål 6136-20
25. Kammarrätten i Jönköpings dom den 7 december 2022 i mål 4139-21
26. Skogsstyrelsens pressmeddelande den 23 januari 2024